

УДК 332.1

**ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕКОНОМІКИ
РЕГІОНІВ УКРАЇНИ**

О.В. ОЛЬШАНСЬКА

Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

У статті визначені ключові стадії процесу інноваційного розвитку, розглянуті основні складові інноваційно-інвестиційного потенціалу економіки регіонів України, проаналізовані найважливіші напрямки та практичні форми реалізації державних пріоритетів в інноваційній сфері.

Складний період ринкових трансформацій в економіці України та глибока економічна криза, що виникла внаслідок затяжного періоду структурних перетворень в господарському комплексі, значні негативні наслідки цієї кризи та реальна загроза її перетворення в потужний дезінтегруючий фактор розвитку регіонів України – все це закономірно ставить питання про шляхи подолання кризових проявів в соціальній та економічній сферах.

Серед дослідників сучасних проблем регіонального розвитку в Україні слід виділити Л.Г. Чернюк, М.І. Фащевського, Д.М. Стеценка, А.Г. Мазура, О.Г.Топчієва, Г.М. Заболотного, О.М. Дідика та ін.

Науково доведено, що економічна криза та депресія можуть бути подоланими запровадженням нових технологій, що створюють нові виробничі можливості, освоєння яких забезпечує перехід до зростання. Комерційне застосування нових, більш продуктивних технологій, які істотно змінюють обсяги та якість виробництва й споживання, є головним чинником економічного зростання за умови належної інвестиційної підтримки їх впровадження. Науково-технічний прогрес, як фактор економічного розвитку, все частіше пов'язується з поняттям інноваційного процесу. Це унікальний в своєму роді процес, що об'єднує науку, техніку, економіку, підприємництво та менеджмент. Він полягає в отриманні новачії та простягається від зародження ідеї до її комерційної реалізації.

Результати та їх обговорення

Визначення суті поняття «інновація» полягає у зв'язуванні його з'язку з поняттям «новація». Під новацією розуміється дещо нове, близьке до поняття винаходу. Інновація, відповідно до загальноприйнятого визначення, це процес розробки, освоєння, експлуатації та використання виробничо-економічного та соціально-організаційного потенціалу, що лежить в основі новації. Разом з тим, між заявленням новації та перетворенням її в інновацію існує значний проміжок часу.

Основні стадії процесу інноваційного розвитку (інноваційного процесу) мають такий вид: досягнення фундаментальної науки; прикладні дослідження; конструкторські розробки; впровадження (первинне освоєння); широке запровадження (власне розповсюдження інновацій); використання нововведень; старіння інновацій.

Сьогодні в Україні під інновацією розуміють введення у вживання будь-якого нового або значно вдосконаленого продукту (товару, послуги) або процесу, нового методу маркетингу чи нового організаційного методу в діяльності підприємства, організації робочих місць або зовнішніх зв'язків, відповідно - інноваційною продукцією є така, що є новою або значно удосконаленою в частині її властивостей або способів використання. Новими продуктами вважаються товари та послуги, що суттєво

відрізняються своїми характеристиками або призначенням від продуктів, що виготовлялися підприємством раніше. Значні покращення можуть здійснюватись за рахунок змін в матеріалах, компонентах та інших характеристиках виробів, що покращують їх властивості. Сюди включаються значні вдосконалення в технічних характеристиках, компонентах та матеріалах, у вбудованому програмному забезпеченні та інших функціональних характеристиках. Причому інноваційна продукція може бути як новою для ринку, так і новою для підприємства.

Визначальною умовою формування банку новацій є об'єм інвестицій в сферу науково-технічної діяльності та в подальший процес перетворення новації в інновацію. Реалізація інноваційних процесів потребує значних витрат і в розвинутих країнах частка таких витрат постійно зростає, сягаючи в багатьох з них 3% ВВП. На підтримку науково-технічного комплексу країни слід виділяти, як показує світовий досвід, не менше 1% ВВП, в іншому випадку, відбувається розвал та втрата науково-технічного потенціалу. У високорозвинених країнах світу частка фінансування науки складає: в Японії – 3%, Німеччині – 2,8%, США – 2,75%, Швеції – 2,6%, Франції – 2,4%. Причому частка держави в цих витратах складає в середньому 35 – 40%. Цілком зрозуміло, що в умовах глобальної економічної конкуренції, виграють ті країни, які забезпечують сприятливі умови для наукових досліджень та науково-технічного прогресу.

В сучасному механізмі інноваційного процесу зростає роль регіональної складової. Певна фінансова самостійність регіонів, можливість використання місцевих ресурсів, відповідальність місцевих органів влади за соціальний розвиток створюють необхідну економічну основу та мотивацію для ефективного впливу на регулювання та підтримку інноваційно-інвестиційної активності.

Зрозуміло, що можливість інноваційного розвитку в кожному регіоні України передбачає свої особливості, які зумовлені такими факторами:

- економічний простір України досить різноманітний і складний;
- території регіонів України неоднорідні не тільки за забезпеченістю ресурсами, а й за рівнем і типом господарського та соціального освоєння;
- галузева і, особливо, територіальна структури господарства регіонів досить інерційні, для їх трансформації необхідний тривалий час та масштабні інвестиції;
- різноманітні фактори впливають на підприємництво не по окремо, а в комплексі: стримуючий вплив на підприємництво одних факторів може компенсуватися дією інших.

Основна проблема в оцінці інноваційно-інвестиційного потенціалу регіонів з врахуванням вищезазначених факторів, полягає в тому, що їх вкрай важко «виміряти». В залежності від різноманітних факторів (з врахуванням об'ємів капітальних інвестицій) можна виділити декілька груп регіонів. До регіонів з відносно сприятливим інвестиційним кліматом, доволі високою економічною активністю та темпами формування нових економічних структур можна віднести Центральний економічний район (загальний об'єм інвестицій в основний капітал у 2008 році склав понад 55 млн. грн., а в розрахунку на одну особу – 8 тис. грн.), Донецький (відповідно 27 млн. грн. та 4 тис. грн.), Придніпровський (відповідно 24 млн. грн. та 3,4 тис. грн.). До економічних районів, що мають менш сприятливий інвестиційний клімат, невисоку ділову активність та характеризуються середніми та низькими темпами економічних перетворень та формування нових економічних структур належать більшість регіонів України. Наприклад, середні показники об'ємів капітальних інвестицій мають Східний та

Причорноморський економічні райони, а найнижчі – Карпатський, Поліський та Подільський райони, де інвестиції в основний капітал складають від 17 млн. грн. в Карпатському – до 9 млн. грн. в Подільському (в розрахунку на одну особу цей показник складає відповідно від 2,7 тис. грн. в Карпатському – до 2,2 тис. грн. в Подільському).

Те, що інвестиційна привабливість значної частини регіонів України має середній або нижче середнього показники, говорить про тяжкий стан в інвестиційній сфері, а значна різниця в показниках відображає їх велику територіальну диференціацію. Звідси виходить, що інноваційно-інвестиційна політика держави для різних регіонів також має бути диференційованою. В першу чергу, вона має сприяти зменшенню розривів в рівнях розвитку продуктивних сил регіонів, створенню більш сприятливих умов для соціально-економічних перетворень. Крім того, підтримка наукових досліджень та розробок також є складовою державної інноваційно-інвестиційної політики. З одного боку, держава має забезпечувати свободу наукового пошуку, з іншого, державні структури орієнтують сферу науково-технічних розробок на виробництво продукції та послуг, які можуть бути придатними для практичного використання, комерціалізації. При цьому держава сприяє раціональному розміщенню науково-технічного та інноваційного потенціалів. В країнах, де впроваджується активна інноваційно-інвестиційна політика, центральні державні структури спрямовують зусилля на вирівнювання умов розповсюдження інновацій по території країни, а місцева влада покликана сприяти найбільш повній реалізації інноваційних ресурсів регіонів шляхом різного роду регіональних преференцій (податкових пільг та ін.), морального заохочення інноваторів, забезпечення їхнього соціального захисту тощо. В той же час держава в рамках обраної загальноекономічної та інноваційної стратегії стимулює міжнародний трансферт нововведень.

За умови обмеженості ресурсів, які суспільство і держава можуть виділити на розвиток науки, техніки та інновацій, виникає проблема визначення державних пріоритетів в цій галузі. Пріоритетні напрямки розвитку науки та техніки - тематичні області науки і техніки, які мають першочергове значення для досягнення поточних та перспективних цілей соціально-економічного та науково-технічного розвитку. Вони формуються під впливом перш за все національних соціально-економічних пріоритетів, політичних, екологічних та інших факторів.

До числа найважливіших пріоритетних напрямків розвитку науки та техніки в Україні слід віднести нові виробничі технології, нові матеріали та хімічні продукти, інформаційні технології та електроніку, транспорт, енергетику, екологію та раціональне природокористування. Їх реалізація пов'язана з формуванням та здійсненням державних та регіональних науково-технічних програм, програм державних наукових центрів.

Практичними формами реалізації державних пріоритетів в інноваційній сфері є цільові державні науково-дослідні інститути, лабораторії, центри, державні замовлення на проведення відповідних науково-дослідних робіт, бюджетне фінансування розповсюдження нововведень, датування виробництва та споживання інноваційної продукції та послуг.

Висновки

Суттєвим елементом прямої підтримки інноваційних процесів – формування державної інноваційної інфраструктури. Держава може створювати мережу центрів розповсюдження нововведень та консультаційних центрів, що надають ділові послуги інноваторам, наприклад, у формуванні ринку

інновацій (інформація в державних виданнях, виставки, біржі, ярмарки та ін.). Державні органи мають здійснювати моніторинг та прогнозування інноваційних процесів в країні та за кордоном, а також пошук ефективних передових технологій для широкого запровадження. Практично такі заходи також можуть бути реалізованими через створення регіональних центрів інноваційного розвитку, технопарків, бізнес-інкубаторів, територіальних кластерів, інноваційно-технологічних центрів тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Економічне зростання в Україні: регіональний вимір / Л.О. П'яткова. — Черкаси, 2004.
2. Соціально-економічні проблеми розвитку регіонів: методологія і практика / Данилишин Б.М., Чернюк Л.Г., Фащевський М.І. – Черкаси: ЧДТУ, 2006. – 315 с.
3. Стеченко Д.М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика: Навч. посіб. – К.: Вікар, 2001. – 377 с.
4. Трансформація структури господарства України: регіональний аспект. – К.: Міленіум, 2003. – 404 с.

Надійшла 08.11.2010

УДК 338.3

МОДЕЛЮВАННЯ ЕВОЛЮЦІЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ СТРУКТУРИ ВИРОБНИЦТВА ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ

А.М. ОНИЩЕНКО

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті проведено дослідження технологічної структури виробництва еколого-економічної системи. Зокрема, на основі розподілу інвестицій за технологіями побудовано рівняння динаміки розподілу виробничих потужностей за технологіями, що характеризуються витратами економічних ресурсів (витрати праці) та витратами екологічних ресурсів (ліміти на викиди забруднювачів).

В системі прогнозування та планування соціально-економічного розвитку господарюючого суб'єкту важливе місце повинне посідати прогнозування та планування природоохоронної діяльності та раціонального використання природних ресурсів. Одна з суттєвих особливостей розробки плану-прогнозу природокористування полягає в тому, що об'єктом планування є не лише соціально-економічні процеси, а й природні явища. Як відомо, природа є досить інерційною та консервативною системою, зміни в ній відбуваються повільніше ніж в економіці. В зв'язку з цим особливого значення набуває завчасне попередження можливих наслідків антропогенного впливу на довкілля, створення довгострокових планів та прогнозів, в яких визначається екологічна стратегія економічного розвитку. Така програма передбачає передусім визначення основних напрямів та масштабів впливу господарської діяльності на якість навколишнього середовища як важливої умови життя людства та стійкого економічного розвитку [1].